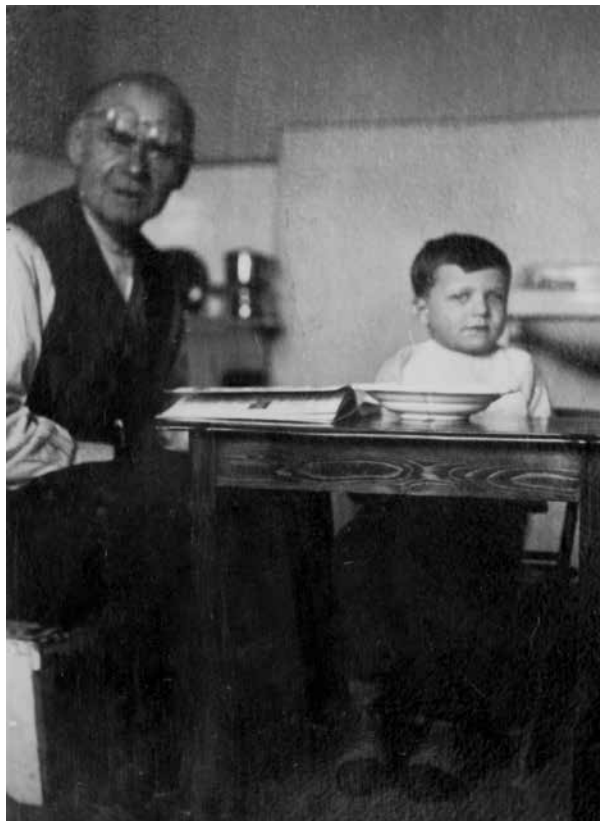

JIŘÍ MERTA

* 24. září 1938 / † 29. ledna 2015

Obr. 1: Uposlechnuv vyhlášení mobilizace, přišel na svět 24. září 1938 (tedy vlastně den po vyhlášení všeobecné mobilizace). Maminka Aloisie (190x–1988), tatínek Alfons (1906–1954)

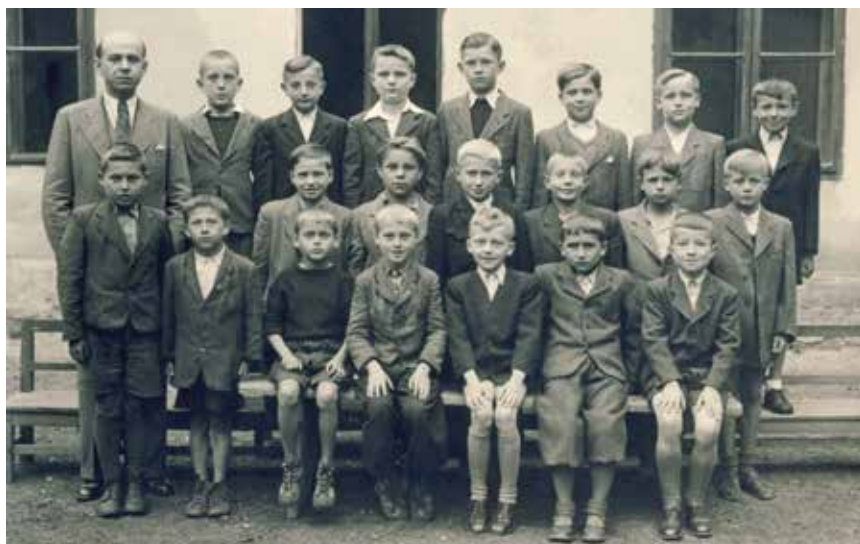
Obr. 2: S dědečkem Vojtěchem (1879–1949) v rodném domě na Lesné. Dědeček vyráběl modely letadel a lodí a vůbec vše, co kluk potřeboval. „Mužskej musí mít nůž a řemen!“

Obr. 3: Vrak francouzského kořistního tanku Hotchkiss, používaného v období druhé světové války německou armádou na cvičišti na místě nynějšího sídliště Brno-Lesná. Mezi silné vzpomínky z dětství prožitého v Brně, Studené ulici, na samotném okraji Černých Polí, patřili vojáci směřující v plné polní na „execirák“, nedaleko domu se nacházející palpost Flaku, kondenzační stopy boxů amerických bombardérů, vídeňská „kukačka“ z rádia a koutkem oka zahlédnutý roj stříbrných Mustangů a i ten tank, který byl na místě ještě dlouho po válce. Holčička na fotografii není JM, ale tank je ten z Lesné – foto pochází z knihy J. Břečky – Brněnské jaro 1945

Obr. 4: „Bylo nás tři“, s bratřenci Alešem a Vojtěchem Wallikovými na chatě na Brněnské přehradě (JM vpravo)

Obr. 5: Třída III A před již zbouranou školou na Cacovické ulici. JM v prostřední řadě první zleva. Řídící učitel Kučera zanechal silný dojem. Ne úplně kladný, ale zato trvalý. Něco jako Igor Hnízdo z Obecné školy

Obr. 6: Maturitní foto (rok 1956)

Obr. 7: „Poněvadž je fotka pihatá a já se na ní ještě mračím, nevím, jak se bude líbit.“ Svobodník československé armády v západních Čechách (na cvičení někde ve Slavkovském lese) v roce 1959, průzkumník bez brýlí – byla-li podobně připravena celá armáda, tak ještěže se na nás německý revanšista nevrhl

Obr. 8: Podruhé ženat (žena Marie *1944), na dovolené v Jugoslávii, Makarská 1969, již dva roky v Technickém muzeu v Brně. Z prvního manželství se narodila dcera Dana (*1962)

Obr. 9: Antonín Kříž, JM a Lubomír Konečný s Dobrosлавou Menclovou v badatelské diskusi nad vykopaninami na Obřanském hradě (1972). Lubomír Konečný alias Doccento privato byl jedním z nejbližších přátel. A jak krásně hrál na kytaru! Mimo výzkumu Obřanského hradu A. Křížem došlo k výzkumu středověkých vápenek. Tyto objekty dodávající vápno pro stavbu hradu začal JM kopat od roku 1970. Výzkum probíhal do roku 1977 vždy po dobu jednoho měsíce o prázdninách. Následovalo i několik novověkých vápenek

Obr. 10: Archeologický výzkum jedné z prvních zkoumaných slovanských železářských hutí, vlevo Věra Souchopová (sedmdesátá léta 20. století). JM na výzkumech plnil roli dokumentátora, mimo jiné se zde seznámil s Antonínem Štřofem. Přátelství v různé intenzitě trvalo po celý život, obdobně tomu bylo i s pozdější kolegyní Věrou Souchopovou

Obr. 11: Oblíbené muzejní performance, s kolegou Jiřím „Kajzrem“ Císařem, při příležitosti přípravy výstavy věnované letecké válce „Letci v boji proti fašismu“, výstava se konala v roce 1975. JC a JM tvořili poměrně nerozbornou a sebranou dvojici až do konce osmdesátých let

Obr. 12: 1976 – absolvent katedry prehistorie Filozofické fakulty Jana Evangelisty Purkyně (dřívější a nyníjší Masarykovy). Absolvoval s prací „Těžba a zpracování nerostných materiálů v období vrcholného středověku v českých zemích“ u docenta Perníčky

Obr. 13: V roce 1969 se JM na školním archeologickém výzkumu v Těšeticích, kde probíhal mezinárodní studentský tábor, seznámil s Andreem Sgarro z Terstu (dnes profesor informatiky na univerzitě v Terstu). Když Andrea přicestoval v roce 1974 opět do Československa, přijel s ním jeho přítel Riccardo Pergolis. Zrodilo se tak přeshraniční přátelství trvající až do konce. JM s Riccardem spojoval zejména zájem o plachetní lodě. Riccardo, který vystudoval jako lodní architekt pak, JM zásoboval literaturou o plachetnicích (mimořádně napsal pěknou knížku o benátských člunech, stavěl repliky klavírních a sbírá historické hoblíky). Zde v Itálii v devadesátých letech

Obr. 14: Odborné oddělení Technického muzea v Brně, „staré“ muzeum – bývalý klášter sv. Voršily na ulici Orlí/Josefské. Kancelář v patře křídla na ulici Orlí. Od leva: JM, Rostislav Fabiánek (v zákrytu), Libor Procházka, Drahoš Koudelka, Josef Snášel, Jan Krumbach, Vlastimil Kocman (též v zákrytu), Josef Čejka, Jiří Císař (konec sedmdesátých let)

Obr. 15: Z kanceláře se dalo vstoupit „na gank“, a zde bylo možné pěstovat např. vlastní chutnou zeleninu obohacující denní jídelníček. V roli příležitostného a vyhledávaného kuchaře se osvědčil především Jiří Císař a také muzejní fotograf Viktor Sedlák

Obr. 16: Experimentální tavby v rekonstrukci raně středověké kusové železářské pece s tenkou hrudí ve slévárně ČKD Blansko pod vedením Věry Souchopové (tehdy Muzeum v Blansku), rok 1986. Při této příležitosti vzniklo přátelství s nestorem slovanského železářství Radomírem Pleinerem, které trvalo po celý život (pan profesor Pleiner zemřel 13. ledna 2015). Tavby blanenského muzea (Věry Souchopové) předznamenal pozdější experimenty v Josefově. V této souvislosti je nutné připomenout i přátelství s dalším významným metalurgem, Karlem Stránským

Obr. 17: Obřany „u splavu“ (Cacovického mlýna), oblíbení místo k pouštění lodiček, stavbě přístavů, házení žabek, hledání modravých strusek, střepů a dalších pokladů. Plachetnice jsou vlastní výroby a jejich stavba společně s „lepením“ létajících maket letadel patřila k nejoblíbenějším zábavám. S tím souviselo i shromažďování dostupného i velmi špatně dostupného odborného tisku tuzemské i zahraniční provenience týkajícího se letectví i námořnictva. V oblasti letectví, a to nejen československého, byl nejlepším partnerem a rádcem Jan Krumbach (foto 1978)

Obr. 18: V podstatě každotýdenní výlety do přírody a zejména k nejrůznějším „rujinám“ bezpochyby hrály důležitou roli v nasměrování synů (David *1967, Ondřej *1974). Zde u Kašperka někdy na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let v rámci rodinné dovolené na Šumavě. Hrad byl na kopci a zavřený a doteď si to pamatujeme

Obr. 19: „Na vodě“ – Lužnice pod Příběnicemi v létě 1986. Loď byla vypůjčena od známých z vedlejší ulice. Jednalo se o vysoce zasloužilý antikvární kus, původně snad závodní loď typu JANOV. Byla těžká, tekla a při kormidlování reagovala s jistým zpožděním, zato dělala pěknou vlnu. Na přídi měla Shark mouth, trup byl maskován, na zádi znak C. a K. válečného námořnictva a jméno Death or Glory. Lužnici a Vltavu jsme jezdili od roku 1984 do začátku let devadesátých

Obr. 20: „Na Žďár“, každoroční cyklovýprava s muzejními kolegy na Brdičkův mlýn (nyní Šlakhamr). Od leva David M., Jiří Císař, Josef Čejka, Petr Nekuža, JM a Pavel Řezníček. Cyklojízdy se pořádaly v osmdesátých letech

Obr. 21: Brdičkův mlýn v Hamrech nad Sázavou, v tomto případě úprava a oprava vtoku mlýnského náhonu. Na „Brdičáku“ jsme strávili hodně času, ať již při různých brigádách, či během dovolených suplujících letní tábory. Od leva Petr Kavan, Ivo Štěpánek, JM a Petr Nekuža (1990 či 1991)

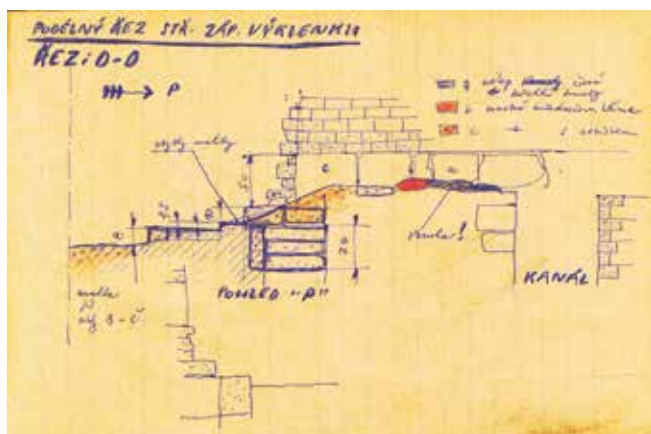

Obr. 23a, b: Závody „dvacetinek“, tedy létajících modelů v měřítku 1 : 20, poháněných gumovým svazkem na letišti v Medlánkách. Stavba, pouštění a následné opravy letadel bývaly v sezóně častou záležitostí. Zeď i část sklepa domu v Obráncích plná létajících i nelétajících modelů letadel to dokazovala jednoznačně. Celkem jich JM postavil na 150... Na první fotografii Focke-Wulf Fw 189 Uhu (alias Rám) v markingu Slovenské vzdušné zbraně. S tímto letadlem se účastnil na závodech pořádaných v Banské Bystrici ke 30. výročí Slovenského národního povstání. Kupodivu jej pořadatelé opomenuli uvést ve startovní listině. Na druhém je projekt lotyšského lehkého stíhače Irbitis I-16 s čs. motorem Walter Sagitta (někdy na počátku nového tisíciletí). Ostatně, kdo navštívil kancelář v Technickém muzeu, narazil též na několik letadel

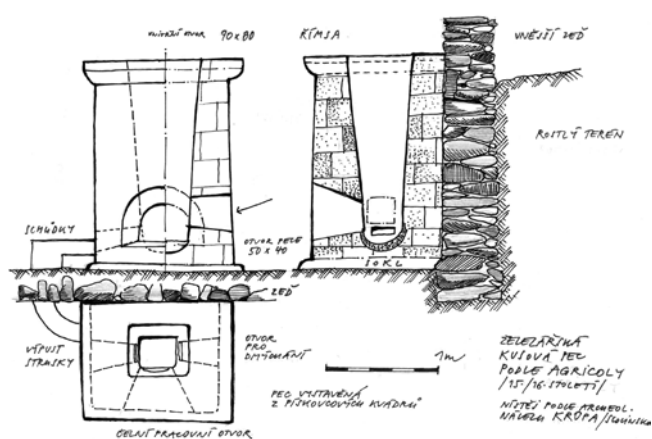

Obr. 22: Sám sobě dárek ke kulatým narozeninám, doktorát v roce 1988. „Pane doktore, proč to trvalo tak dlouho“, ptaly se dámy na studijním oddělení univerzity...

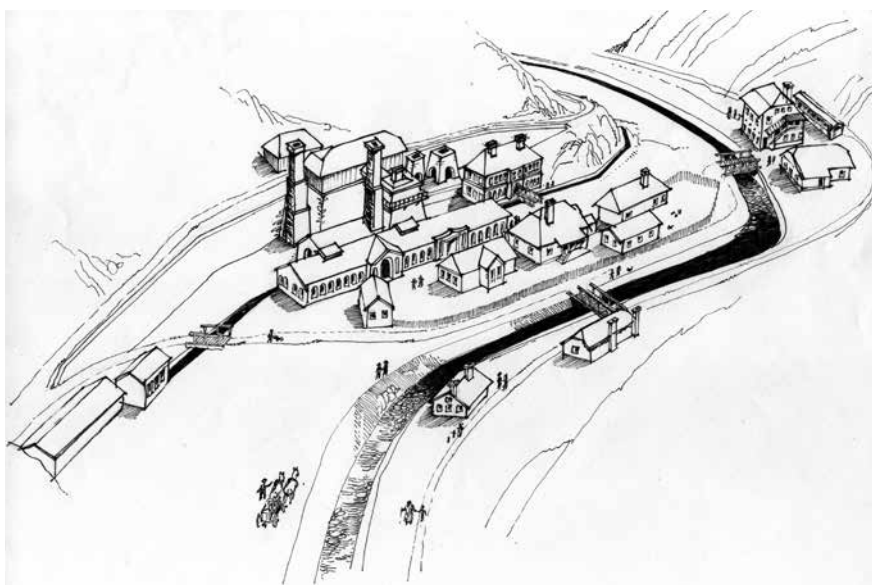
Obr. 24: Počátky industriální archeologie na Moravě? Výzkum vysoké dřevouhelné pece v Josefově / Staré huti u Adamova v létě roku 1971. Tímto se stal Josefov a přilehlá část Moravského krasu pro JM jedním z nejnavštěvovanějších i nejmilejších míst

Obr. 25: Nerealizovaný návrh železářské pece, jež měla být postavena v objektu Šlakhamru. Na rekonstrukci Brdíčkovy mlýna a jeho přeměně do současné podoby se poměrně zásadní měrou podílel

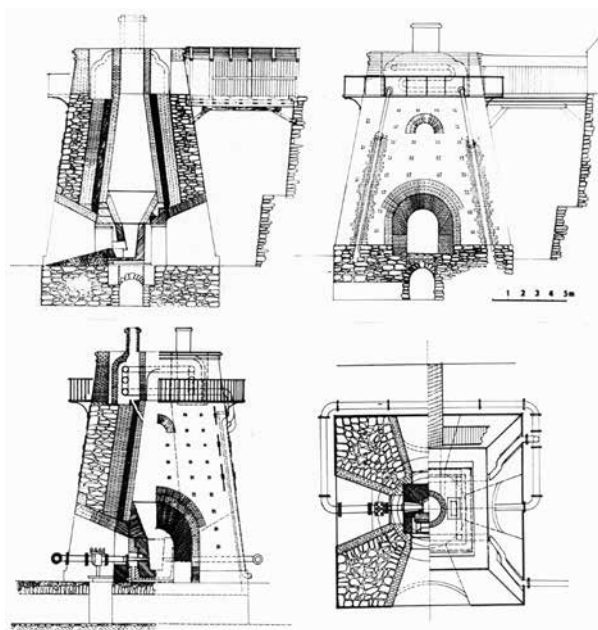
Obr. 26: Vápenky u Obřanského hradu – 1972, i když napsáno 1971 (další zápisy v deníku nesou vnočení 1972). I v tomto případě se lokalita stala místem častých návštěv a to jak pracovních, tak rodinných

Obr. 27: Krešbná rekonstrukce železářské huti v Josefově, nyní Staré huti u Adamova, v sedmdesátých letech 19. století. V Josefově to měl rád, také zde bydlel jeden z předků. Je autorem scénáře expozice železářství ve Staré huti, kterou lze považovat za jeho další dítě

Obr. 28: Stará huť u Adamova, s Martinem Barákem zpracovávají železnou houbu vytavenou v kusové peci, v pozadí experimentální hutnická dílna s pecemi s tenkou hrudí, květen 2011

Obr. 29: Velká pec v Josefově, rekonstrukce – pohled a řezy zhotovené JM. Dobře kreslil, ať již se jednalo o mapky, plány, rekonstrukce staveb, zobrazení sbírkových předmětů do evidenčních karet, obrázky pro děti. Zhotovoval nám trička s malovanými obrázky, jaká nikdo jiný neměl, rozličné vlajky (možno shlédnout při táborech v Josefově). Vyřezával rytíře a setrval doplnoval figurami domácí betlém – má i hamernickou a hornickou část

Obr. 30: Nejen tábory živ je člověk, cestou k večerní exkursi v Býčí skále, 2007. S kolegy z muzea, hochy z Archaie i zástupcem TO Peper, jejímž byl JM čestným členem

Obr. 31: JM s „kočičkami“ – Lubomír J. Konečný a Jiří Waldhauser, další (Dagmar Dreslerová, Marcela Stará, Ludvík Belcredi a Miloslav Slabina) mimo obraz, Josefov 2007

Obr. 32: Návštěvou na táborech pořádané VUT v Brně s Věrou Souchopovou a Martinem Barákem, jehož diplomová práce na téma ústavu na téma kusových pecí jej přivedla do muzea a již nám zůstal věrný, mnoho let poté v roce 2012

Obr. 33: V Josefově uprostřed některých z těch, jež se rádi do Hutě vrací, 2011

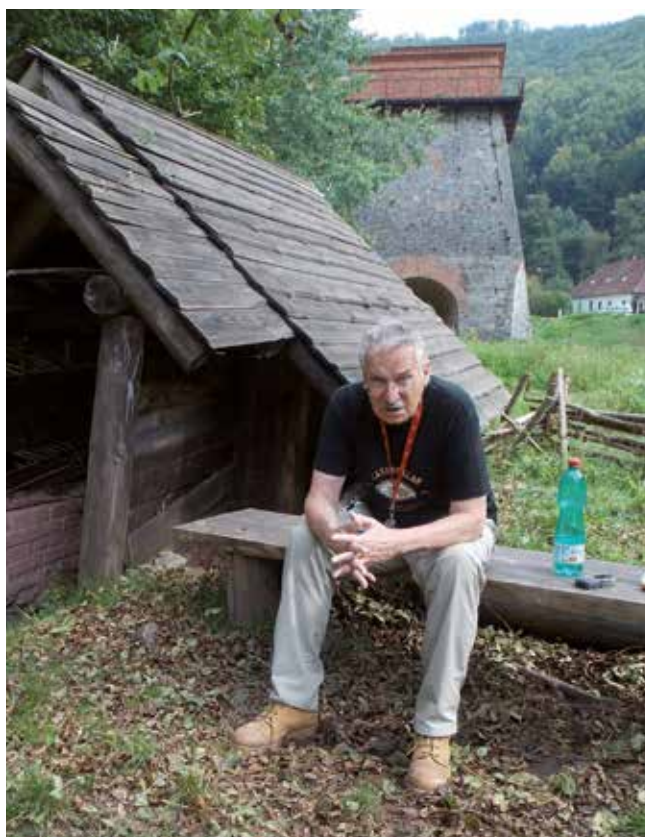
Obr. 34: V Josefově, teplý a poklidný podvečer u pecí a nad věcí, květen 2013

Obr. 35: Květen 2014, poslední velký květnový Josefov. Ještě v září se podíval na podzimní tavbu, ale s Ivanem Hrovatinem a Jiřím Hoškem se již rozloučil na jaře

Obr. 36: V Babicích nad Svitavou, při tavbě Dominika Tally v létě 2013, špinavý a spokojený. Když se před několika lety Dominik zjevil v Josefově, bylo na něj hleděno s lehkým despektem. To se však velmi rychle změnilo, když se ukázaly Dominikovy schopnosti zapáleného uhlíře a zejména hutníka, chemika, geologa, mineraloga a několika jazyky hovořícího dobrého společníka

Obr. 37: Naposledy v Josefově v září 2014

Proč takto? Protože si myslíme, že by se mu to takhle více líbilo (nebo méně nelíbilo), nežli obvyklá vzpomínka na člověka a kolegu (a v našem případě Tatínka), který nám odešel.

Pro čtenáře neznalé historie tohoto periodika – Proč? Protože se zásadní měrou zasloužil o vznik specializovaného semináře Archeologia technica / Zkoumání výrobní objektů a technologií archeologickými metodami, stejnojmenného sborníku a později časopisu a po dlouhou dobu byl duší oběho. Vynechali jsme foto zcela rodinná – ta si ponecháme pro sebe. Na předložených fotografiích též nejsou zachyceni a uvedeni kolegové z Národního památkového ústavu a Národního technického muzea (zejména Eva Dvořáková, Miloš Matěj a Zdeněk Rasl), kamarádi z Technického muzea – Vlastimil Vykydal, Jirka Fialka, Radek Urbánek, Vilibald Střelec, Jiří Jaroš, či někteří spolužáci ze Slévárenské průmyslovky. Ti všichni a mnozí další samozřejmě také tvořili důležitou a nezbytnou součást jeho světa. A na spoustu dalších důležitých věcí jsme určitě zapomněli...

Kdyby Vám přesto chyběl klasický nekrolog, dovolujeme si odkázat na text v časopisu Archaeologia Historica 40/2015/1, s. 295–296.